

פרשת ראה התשע"ד

איתא במדרש רבה פרשת ראה "דבר אחר ראה אנכי, אמר ר' חגי משאמר הקדוש ברוך הוא את הדבר הזה בסיני מאותה שעה, מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, אלא מאליה בא הרעה על עושי הרעה, והטובה באה על עושי הטובה. דבר אחר, אמר ר' חגי ולא עוד אלא שנתתי לכם שני דרכים. ונכנסתי לכם לפני משורת הדין ואמרתי לכם, ובחרת בחיים"

המדרש מביא את עניין הבחירה המצוי הוא בידי האדם. והוא כפי שקבע הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ה' הלכה א', כי יכולת הבחירה, הינה אך ורק במין האנושי. וזהו פירוש הפסוק "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע", כלומר הן מין האנושי הוא יחיד בעולם. ואין מין שני דומה לו בעניין זה, דהיינו למרות שיכול להיות דומה לקוף בגופו, או לחיות אחרות או למלאכים או לשדים בשאר דברים, הנה בעניין הבחירה שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע, הוא יחידי בזה העניין. ועניין היכולת לבחור, היא גם לתת לו את האפשרות לעשות את כל מה שהוא חפץ, ושלא יהיה מי שיעכב בידו, מלעשות הטוב או הרע.

ומוסיף המדרש, שיכולת הבחירה הזאת, היא גם נתנה לאדם להיות משופטי נפשו. כי ברגע שהקב"ה שהוא אמת ודברו אמת, דיבר ואמר כי יש שכר ועונש, הרי הוא האדם עצמו, הוא זה שיקבע את שכרו או את ענשו.

והמשל הוא, לאב שגידל את בנו ולמדו חכמה, ושמו במקום שבו הוא אינו רואה את אביו. ואמר לו אביו, בני, הנה הסדר והחוקים אשר אתה צריך לחיות לפיהם, אם תשנה מסדר זה הנה דמך בראשך. ואם לא תשנה יהיו לך חיים טובים.

והנה יש לדעת, כי בורא עולם שהוא מקור הטוב. והוא הנקרא טוב. ובצורה הרבה יותר גבוהה ששכל אנושי יכול לשער. והוא נותן לאדם הבחירי בכלל, ובפרט לישראל חבל נחלתו הנקראים בניו, את יכולת הבחירה. ולכאורה, נראה דבר זה כמעט אכזרי על פי המשל הנ"ל. ואף מעיד על ריחוק וחוסר אהבה. כי מי שאוהב את בנו הנה דעתו עליו ומפקח עליו בכל מקום שיוכל. ואם זה כך אצל בני האדם בעלי המוגבליות, על אחת כמה וכמה אצל מי שמשגיח על ביצי כינים. הרי וודאי הלב אומר כי לא תינתן יכולת הבחירה לאהובך שמא יבחר ברע!!! אלא תמיד צריך לכוון את האדם לכיוון הטוב ואם בחר ברע אזי להסיט אותו מן הרע.

אלא שיש לדעת, כי אחד הדברים שאליהם שואף כל אדם ולא ינוח עד אשר יממש את זה, הוא החופש. כי האדם נוצר עם כמה וכמה תכונות. ואחד התכונות שנוצר אתה ולא תתן לו מנוחה עד אשר ישיגה, היא ההרגשה של החופש, (גם אם אינו חופש אמתי שהרי פעמים רוצה אדם לעשות מה שלבו חפץ ואינו מתוך בחירה כי עקב דברים ששמע או ראה חפץ בזה, והרי הוא ככבול ביד אותה ראייה או השמיעה הזאת הנה ההרגשה שלכאורה עשה מה שלבו חפץ מרגעת אותו). וכל זמן שמרגיש שעושים לו עניינים מסוימים הנה אפילו זה לטובתו, הרי הוא מרגיש עם זה לא טוב. ועל כן מה שעיקר בריאת האדם בעולם זה הייתה על מנת שלא יאכל "נהמא דכיסופי" (פירוש לחם הבושה). כי לפני שבא לעולם הזה, היה כבר בעולם שכולו טוב אלא שפה הוא נכנס לבחור ולברר. ועיקר היגיעה והעבודה היא הבירור והבחירה.

ולכן, מי שיוצר הרים מכיר את תכונותינו ומעשינו. ויודע כי האדם הוא יעדיף לאכול פת חרבה בחופשיות, מאשר כל מעדני עולם והוא אסיר. ועל כן שמו כאן בעולם זה שהוא נמצא בו, חפשי לבחור בעצמו את רצונותיו וענייניו אלא שלהזהיר אותו לטובתו צריך.

וזהו הטוב האמתי לתת לאדם את הכלים להגיע לטוב האמתי מבחינת בחירה וחופשיות, ללא כפייה כלל וכלל. גם אם היא לטובה, כי כך

ירגיש יותר טוב עם בחירתנו, וממילא העשייה שלו היא בצורה היותר טובה.

ואם כן יידע ישראל ויבין, כי למרות שאנו רוצים להשפיע על זולתינו, הן אם אלו ילדינו הן אם אלה חברינו, בכל מצב אם אנו רוצים לכוון למקום טוב, הנה עלינו לעורר אצלם את החיפוש לטוב על מנת שיגיעו לכך בעצמם. ואז ירכשו זאת מתוך חופשיות ובצורה הטובה והנעימה ביותר, מה שאין כן אם יבוא בכפייה הנה לא יתקבל כלל וכלל.

יראה ה' בעניינינו ולחצנו וייתן לנו הצלחה בכל מעשה ידינו ושנזכה לעולם שכולו שבת ומנוחה אכי"ר

שבת שלום

יוסף בן דוד